

GÖÇ: UMUTLARIN VE ZORLUKLARIN YOLCULUĞU

Göçe tabi olan insan toplulukları, gittikleri yerlerde, o yörenin insanlarıyla ilişkileri sonucu ya onlara uyum sağlamışlar ya da kendi kültürlerini tamamen koruma çabasına girmişlerdir. Uyum sağlamamada direnen topluluklarla o yörenin insanları arasında her zaman kıyasıya bir mücadele olmuştur. Mücadelede tarafların üstünlüğü, çoğu zaman kendi kültürünü muhafaza ederek, bu kültürü diğerlerine aktarmada başarılı olanlardan yana olmuştur. Bazı zamanlar göç edenler kimliklerini kaybederek, göç ettikleri toplumla bütünleşmişler ya da yok olmuşlardır. Bazı zamanlarda da göç edenler göç ettikleri yerlerdeki toplumlara kendi kültürlerini aşılamışlardır. Göç sonucu, göçün gerçekleştiği toplum içerisinde uyumlu bir hayat süremeyen topluluklar zaman içerisinde kendilerini kaybetmişlerdir.

Göç edenlerle yerli nüfus arasında çok yönlü, açıktan ve gizli çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Bir taraftan eskiden sahip olduğu değerlerle içinde yaşadığı toplumun kültür unsurları arasında uyumsuzluk, diğer taraftan değişime direnememe sonucu değerlerde çatışma, göç edenleri çeşitli sorunlarla karşı karşıya getirmektedir. Ana-baba çocuklar arası ilişkilerden iş ilişkilerine, komşuluk ilişkilerinden yerel yönetimlerle olan ilişkilere kadar her aşamada sorunlar beraberinde ortaya çıkmaktadır. Göçmenlerle yerli nüfus arasında ortaya çıkan çatışmalar daha çok ekonomik nedenli olup kriz ya da ekonomik darboğazın ortaya çıkmaya başladığı zamanlarda baş göstermektedir.

Göç süreci olumlu yönlerinin de olduğu, göç sürecinin kültürel zenginlik olarak algılanması önemlidir. İki toplumda yaşamış olan, iki dili bilen, iki kültürü tanıyan göç kuşağı gençlerinin, onları zenginleştiren kimlik oluşum süreçleri yoluyla, iki toplum arasında kültürel bir köprü kurabilecek nitelikte olmaları göç olgusunun olumlu yönü olarak değerlendirilebilir. Böyle bir manzaranın oluşmasında; göç edilen yerin halkının göç edenleri kabullenmesi, göç edenlerin kültürel altyapılarının iyi olmasıyla mümkün olabilecektir. Çünkü bu olumlu yönün ortaya çıkması, orada bulunanların önce kendi kültürlerini çok iyi tanımaları ve içinde yaşadıkları toplumla ilişkilerinde benliklerini kaybetmemeleri, olumsuz etkenleri ortadan kaldıracak özelliklere sahip olmaları ile mümkündür. Aksi durumda kişiliklerini kaybederek "ne oralı, ne buralı" durumuna düşmeleri kaçınılmazdır.

Göç eylemi, bireyleri ve toplumları sadece sosyal yönden değil psikolojik olarak da etkilemektedir. Göç esnasında yaşanan dramatik olaylar (ailenin parçalanması ve göç yolunda yaşanan trajik olaylar) ve göç sonrasında hedef ülkede yaşanabilecek yabancılaşma duygusu, bireyin iç dünyasını karmaşıklığa sürüklemektedir. Özellikle karşındakini anlayamamak ve kendini ifade edememek, bireyin yalnızlık duygusuna kapılmasına neden olmaktadır. Yerli insanlarla sağlıklı ilişki kuramamak kendini kötü, aşağılık ve değersiz hissetmesi gibi duygulara sürüklemektedir. Oldukça büyük ruhsal sorun içerisinde bulunan göçmenlerin sosyal uyumları olumlu sonuçlar vermemektedir. İnsanların iç dünyasında yaşadıkları yani psikolojik yaşamı, yaşanan süreç içerisindeki psikolojik travmalar, uyumun başarılmasında önemli rol oynamaktadır. Göç olgusu farklı sosyo-kültürel yapıya sahip toplumların karşılaşmasını ve bir arada yaşamasını sağlayan bir araçtır.

Farklılıkların birlikte yaşamlarının beraberinde getireceği zorlukların bertaraf edilmesi için, iletişim engellerinin ortadan kaldırılması önemlidir. Ayrıca insan hakları bağlamında gerekli olan sağlık, eğitim, hukuk, sosyal güvence gibi yaşamsal teknik alt yapıların hazırlanması göçmenlerin varlıklarını sürdürecekleri ülke toplumuyla sağlıklı bir bütünleşme yolunu açacaktır.

Kültürel etkileşimin kaçınılmaz olduğu uyum sürecinde, göçmenlerin ve ev sahibi toplumun yeni uyum durumlarını kabullenmeleri önemlidir. Hepimiz doğduğumuz ve büyüdüğümüz topluma aşinayızdır. Doğduğumuz toplumun kültürel normlarını benimser, kendimizi anılarımız ve yaşantılarımız doğrultusunda oraya ait hissederiz. Hayatımızda yaptığımız herhangi bir değişiklikte bile zorlanmamız mümkünken büyüdüğümüz yerden farklı bir yere uyum sağlamak ve oraya ait hissetmek için alışma sürecinden geçmemiz çok doğaldır. Farklı bir yere gitmek bile kolay bir deneyim değilken göç süreciyle beraber bireyler önemli değişiklikler ve zor zamanlar yaşayabilir. Başka bir ülkede yaşamak, iş ve ev bulmak, yeni bir kültüre adapte olmak kolay değildir. Kişiler hayatlarını tekrar kurmaya, kimliklerini gittikleri ülkede muhafaza etmeye veya belli yönlerden esnetmeye çalışmaktadır.

Kendi kültüründen çok farklı bir kültüre giden kişiler, gittikleri ülkedeki etkileşimleri sonucunda kültürel uyum ile ilgili problemler yaşayabilmektedir. İş bulma zorluğu gibi ekonomik zorluklarla, lisan problemleriyle, sağlık hizmetlerinden yararlanamama, eğitim engelleri ve sosyal statü kaybı gibi birçok problemle karşılaşmaktadır.

Özellikle zorunlu göçler bireylerde çaresizlik yaratabilir. Zorunlu olarak ülkesini terk etmiş olan kişiler, kendi isteğiyle başka bir ülkede hayat kurmak üzere göç etmiş kişilerle aynı veya farklı birçok psikolojik sorun yaşamaktadır.

Göçmenlerin yabancılaşma ile ilgili kaygıları ve eski hayatı bırakmakla ilişkili gizli bir hüzneleri olmaktadır.

İyi yönetilen göç süreçleri ile kapsamlı ve ayrıntılı hazırlanan göç politikaları, toplumların ve ülkelerin yaşadıkları durağanlığın aşılmasında, dinamik bir ekonomik alanın oluşumunda önemli işlev görmektedir. Her şeyden evvel unutulmamalıdır ki göç sosyal bir olaydır. Uluslararası göç ile ilgili politikalar kontrol, uluslararası ilişkiler ve göçmenlerin uyumundan oluşan üç boyutta irdelenmesi gerekmektedir.

Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla göçmenlere kapılarını açan, ihtiyaç duyanları koruma altına alan ve dünya kamuoyu tarafından da saygı duyulan köklü bir göç geleneğine sahiplik etmiştir. Ülkemizin göçmen politikası konusunda uyum ve düzen görüşlerini içeren araştırmaların medyada doğru metinlerle duyurulması önemlidir. Ancak araştırmalara göre, popüler medya tarafından mülteci ve sığınmacıların ulusal birlik için tehdit oluşturduğu mesajları verilmektedir. Şüphesiz ki Türkiye farklı kültürleri bir arada yaşatan ve kaynaştıran tarihi geçmişine dayanarak yapacağı özel çalışmalar ile bu soruna özgün çözüm önerebilecek ülkeler arasındadır. Elde edilen son verilere göre, dünyada en fazla mülteciye sahip ülke olarak ifade edilen ülkemiz için bu denli fazla sayıda sığınmacıyı uzun süre için kabul etmenin zor bir sınav olduğu kaçınılmazdır. Türk toplumunun gösterdiği misafirperverlik ve anlayış takdir ile karşılanmaktadır.

Bütünleşme, sadece tek bir grubun sorumluluğunda değildir. Hem göçmenlerin kendisi hem de ev sahibi devlet, kurumlar ve toplumlar bütünleşmeden sorumlu olmaktadır. Bu sayede, bireylerin kendi öz saygılarının gelişimi artacak ve sağlıklı kültürel kimlik uyumu kolaylaşacak, kendine güvenen güçlü topluluklar oluşacak ve bu oluşum toplum tarafından daha çabuk kabul görecektir. Toplumlar, çeşitlilikleriyle güçlüdür.

Sosyolojik ve psikolojik yönleri ile toplumsal alandaki yansımaları sonucu kişinin bireysel yaşamındaki etkileri üzerinde göç (yer değiştirme) olgusundan en çok etkilenen ve uyum sürecinin baş aktörü olan hiç şüphesiz insan olmuştur. Göç sayesinde pek çok açıdan birbirinden farklı geçmişe sahip bireyler; dil, din, gelenek ve kültür gibi bileşenler ile birlikte aynı ortamda yaşamını sürdürmek durumunda kalmaktadır. Bir kültürden başka bir kültürde kendine yer bulan bireylerin uyum sağlamakta karşılaştıkları güçlükler, sıkıntılar, bunalımlar ve gösterdikleri tepkiler “kültür şoku” olarak ifade edilmektedir. Benlik saygısı, yaşam doyumu ve sosyal destek gibi psiko-sosyal değişkenler, kültür şokunu atlatmada oldukça önemli rol oynamaktadır. Etnik ön yargıların yok olduğu ve kültürel zenginliklerin rahatça sunulabildiği toplumsal düzende, varılan ülkenin kültürüne katkıda bulunabilmek oldukça önem arz etmektedir.

Göçmenlerin acılarını anlamak, kendi insanlığımıza ayna tutmaktır ve empati, göçmenlere uzatılan en sıcak eldir.

Yararlı olması dileğiyle, başarılar dilerim...

Sosyolog Selda AKSOY YETKİN

Kaynakça

- *Göç Psikolojisi -Göçmen Gerçeğini Anlamlandırmaya Dönük Bir Sosyal Psikoloji Derlemesi, Meral Gezici Yalçın, 2017
- *Göç Sosyolojisi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi, Yusuf ADIGÜZE, Erdi ERDEMİR 2018
- *Göç, Çok kültürlülük ve Toplumsal Uyum, Beyza KESKİNEL ve Coşkun DOĞAN, 2020
- *Göç, Toplumsal Uyum ve Aidiyet, Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, Mehmet Akif SÖZER, 2019
- *Göçün Psikolojik Etkileri, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tahsin BİNGÖL, 2020
- *Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul, Göç Araştırmaları Dergisi, Buket AKINCI, Ahmet NERGİS, Ercan GEDİK,2015